

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Juli 1971

Nr. 172 – 30. årgang

Til venstre øverst: Gårdejer Olaf Willumsen og frue byder velkommen til Vordegaard. Derunder: Godsejer Jens Kielsen taler på Lynderupgaard. Til højre: Tre udsnit af årsmødeforsamlingen.

**Medlemsblad
for
Dansk Slægtsgaardsforening**

Redaktion:

Ib Paulsen
Carit Etlarsvej 32, 5000 Odense.
Telefon (09) 12 72 71

Artikler og billeder, læserbreve,
juridiske spørgsmål og øvrige med-
delelser til »Slægtsgaarden«
sendes til redaktionen som
forbeholder sig ret til at forkorte
artikler og breve, som ønskes
optaget i bladet.

Eftertryk efter ophavsretslovens be-
stemmelse.

☆

Annoncøekspedition:

Agronom Hans Balle,
Hybenvej 27, 5260 Hjallesø.
Tlf. (09) 12 94 73

Alle henvendelser om annoncer
rettes til annoncøekspeditionen.

☆

Trykkeri:

Andelsbogtrykkeriet i Odense.

☆

Distribution:

Klager over udeblivelse eller
forsinkelser af bladet rettes
til postvæsenet.

Henvendelse om ældre numre
eller supplementsnumre og
bilagsblade af »Slægtsgaarden«
sker til annoncøekspeditionen.

Dansk Slægtsgaardsforening

Oprettet 5. juli 1941

Lær af fortiden – Lev i nutiden – Virk for fremtiden

Landsbestyrelsen:

LANDSFORMAND: Gårdejer Chr. R. Christensen, MF (R), Bad-
strup, 5484 Uggerslev.

Tlf. (09) 85 11 49.

NÆSTFORMAND: Gårdejer Einer Petersen, Kikhavn, 3390 Hunde-
sted.

Tlf. (03) 33 71 49.

Gårdejer Jens Skau, (R) Nygård, 6533 Øster Lindet.

Tlf. (048) – 4 62 03.

Sognefoged, gårdejer Holger Grøntved, Mygdal, 9800 Hjørring.

Tlf. Uggerby (08) – 91 – 231.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby.

Tlf. (09) 39 13 17.

Hofjægermester Cederfeld de Simonsen, Erholm, 5560 Arup.

Tlf. (09) 43 10 91 (helst kl. 9–10).

Gårdejer H. Chr. Flytkjær, Rindom, 6950 Ringkøbing.

Tlf. (07) 32 03 72.

Forfatteren Salomon J. Frifelt, »Frifelt«, 6870 Ølgod.

Tlf. (05) 24 30 20.

Gårdejer Jens Bligaard, Oddense, 7861 Balling.

Tlf. (07) 58 21 11 – Oddense 11.

Gårdejer Harald Poulsen, Aspegård, 3752 Østerlars.

Tlf. Østerlars (03) – 998 – 30 x.

Sognefoged, gårdejer N. Sehested Knudsen, Holmstol, 8883 Gjern.

Tlf. Gjern (06) – 87 41 11 – 19.

Sognefoged, gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup.

Tlf. (06) 41 29 88 – 87.

Gårdejer Holger Buch Juul, Jægergaarden, Høllund, 7100 Vejle.

Tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Erik Strange, Øverup, 4800 Nykøbing F.

Tlf. (03) 83 92 12.

Gårdejer Jens P. Petersen, Farendløse, 4100 Ringsted.

Tlf. (03) 640 - 24.

Kommittet:

Agronom H. Balle, Hybenvej 27, 5260, Hjallesø.

Tlf. (09) 12 94 73.

(De tre førstnævnte udgør landsbestyrelsens forretningsudvalg.)

Udvalgsformænd:

Slægtsgaardsarkivet: Forfatteren Salomon J. Frifelt, »Frifelt«,
6870 Ølgod. – Tlf. (05) 24 30 20.

Bladudvalget: Proprietær Bent Bjergskov, »Rosenlund«,
5350 Rynkeby. – Tlf. (09) 39 13 17.

Kassererkontor og medlemsforhold:

Fru Inger Hansen, Risbro 23, 2650 Hvidovre.

Tlf. (01) 78 31 54. (Helst før kl. 8).

Postgironummer 8 31 42.

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: Birketinget 6 A.III. 2300 – København S.

Tlf. (01) 58 76 02.

Ledere: Arkivarerne P. K. Hofmansen og genealog Annelise Alstrøm.
(Træffes på arkivet tirsdag og onsdag kl. 14–17).

Foreningens revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Rosenvængets Sideallé 8, 2100
København Ø. – Tlf. Øbro (01) 92 – 30 og Øbro (01) 92 – 5000.

Fint årsmøde i Jylland

DET ER en ganske særlig stemning, der behersker disse årsmøder i Dansk Slægtsgaardsforening. Nok er det livsvigtige problemer, der drøftes, men det sker i en ganske særlig, charmerende atmosfære mellem disse 250–300 mennesker, der år for år mødes og drøfter den fælles sag. Dette års møde i Viborg var ikke et af de talmæssigt største, Viborg ligger nu engang ikke midt i landet med lige let adgang for folk fra de fjerneste egne, men det var et stort og godt møde med 275 deltagere, omfattende mange gammelkendte og – hvad der også er opmuntrende – mange nye ansigter. En hel del yngre slægtsgårdsfolk havde givet møde. Stemningen var fin fra først til sidst, og arrangørerne, medlem af hovedbestyrelsen, gårdejer *Jens Bligaard*, Oddense, konsulent *L. Bønding* og agronom *Hans Balle* havde stor glæde af den gode til-

rettelæggelse inklusive turen ud i det dejlige landskab i prima junivejr.

Foreningens formand, folketingsmand *Chr. R. Christensen*, takkede indledningsvis for det store forarbejde og bød i øvrigt velkommen til møde i håb om, at vi endnu engang kunne fornemme det gode kammeratskab, få gamle venskaber fornyede og nye stiftet. Udflugt til Dollerup Bakker havde været på tale, men havde måttet opgives som følge af de snævre vejforhold og grundlovsdagen, der sædvanligvis betyder stor trafik i det naturskønne område, men der var mulighed for individuelle smutture derud for folk, der gerne ville opleve også denne tur.

Statsautoriseret revisor *Kresten Foged* dirigerede traditionen tro mødet, og medlem af hovedbestyrelsen, gårdejer *Einer Petersen*, Kikhavn, førte protokollen.

FORMANDENS BERETNING

Chr. R. Christensen aflagde denne beretning:

– Dansk Slægtsgaardsforening kan se tilbage på et roligt og godt arbejdsår.

Vort årsmøde på Nyborg Strand med besigtigelse af de nordøstfynske seværdigheder var formodentlig det største og hidtil bedste, foreningen har haft.

Foreningens lokale afdelinger har holdt et antal møder, der svarer til det normale. Herunder skal fremhæves, at afdelingen for Sydvestsjælland har haft en meget velbesøgt tur til Femern, at afdelingen for Åbenrå og Sønderborg amter har holdt et af over 150 mennesker besøgt møde på Gråsten Landbrugsskole, og at afdelingen for Haderslev amt for tiende gang i rad, på næsten samme dato, har holdt møde for fuldt hus i Skrydstrup Forsamlingshus.

Indenfor foreningens ledelse er der sket forskellige ændringer, og selv om jeg ikke skal gå arkivudvalgets beretning for nær, kan jeg ikke undlade at nævne, at arkivar *P. K. Hofmansen* nu har ledet foreningens arkiv gennem 25 år. Med enestående vitalitet, samvittighedsfuldhed og grundighed har arkivar Hofmansen ledet dette arbejde, og det

er ikke for meget sagt, at han har skabt en skat af kulturhistorisk værdi, som betyder meget for Dansk Slægtsgaardsforening.

Jeg benytter lejligheden til at bringe arkivar Hofmansen Slægtsgaardsforeningens hjerteligste tak og hyldest for dette arbejde.

Som naturligt er, ønskede Hofmansen ved denne lejlighed at blive aflastet for en del af det daglige arbejde, og efter hans indstilling har foreningen derfor besluttet at ansætte en af vore mangeårige og trofaste medarbejdere, fru *Anna Louise Alstrøm* som sideordnet arkivleder. Jeg byder fru Alstrøm velkommen til den nye stilling og håber og tror, at foreningen og de to arkivarer vil få glæde af arbejdet en god rum tid.

Beklageligt er det derimod, at foreningens konsulent og sekretær, *Hans Balle*, efter ti års arbejde på disse poster må sige sig arbejdet fra. Det blev ham i det lange løb for overvældende.

Det betyder for foreningen et tab, som ikke lader sig erstatte, for det er i virkeligheden sådan, at *Hans Balle* og Dansk Slægtsgaardsforening er ét. Tidligt og sildigt varetog han foreningens interesser på en ganske enestående måde.

Jeg beklager hans beslutning overordentlig stærkt, men jeg tror ikke den står til at ændre, og jeg vil ikke være med til at lægge yderligere pres på ham. Det vil være forkert. Vi må lære at leve under de ændrede forhold. Jeg vil blot sige Balle en hjertelig tak for hans indsats.

Hvad konsulentvirksomheden angår kan den ikke videreføres af foreningen, men Balle har med denne virksomhed, som blev påbegyndt af vor forening i 1955, skabt noget indenfor dansk landbrug, som er af uhyre stor værdi, og han har lært os, at ejendomsoverdragelse ikke blot er jura, men at dens resultater i højeste grad afhænger af et grundigt kendskab til dansk landbrugs inderste væsen og til dets udøveres natur.

De danske landboforeninger arbejder nu på flere områder med de samme opgaver, og Balle har haft et fortrinligt og gavnligt samarbejde med flere af deres ejendoms konsulenter. Jeg nævner således for Fyn konsulent *Helge Rasmussen*, Kerteminde, og for Jylland konsulent *L. Bønding*, Viborg, og for Sjælland konsulent *Poul Nielsen* m. fl., som er parate til at betjene Slægtsgaardsforeningens medlemmer og som man med tryghed kan henvende sig til.

Hvad angår sekretærarbejdet har Balle lovet at færdiggøre dette årsmøde, og bestyrelsen vil så i løbet af efteråret søge at finde frem til en midlertidig eller varig løsning på dette spørgsmål. Heldigvis har Balle lovet som kommitteret at bistå bestyrelsen med råd og måske også med råd.

Jeg siger i hvert fald Balle tak for hertil og håber, at samarbejdet kan fortsætte, omend det bliver under noget andre former.

Hvad angår udviklingen i dansk landbrug må man hilse den med en vis tilfredshed. Selv om svinepriserne i nogle måneder har været nede i en bølgedal, ser det dog ud til, at der er ved at komme mere balance mellem tilbud og efterspørgsel på fødevaremarkedet, således at prisudviklingen ikke fortsat vil gå landbruget imod.

Vort store problem har jo i mange år været, at ungdommen fremdeles forlader landbruget i stor udstrækning, og at de udøvende landmænds gennemsnitsalder stadig bliver højere. Jeg ser derfor ikke, hvordan det skal blive muligt at få vort landbrug drevet videre uden meget vidtgående reformer, men disse er jo også på vej.

Siden udviklingen rigtig tog fart for godt en halv snes år siden, er en trediedel af de danske landbrug forsvundet, og alting tyder på, at i løbet af halvfjerdsenerne vil den næste trediedel forsvinde. Så skal vi vist endda være lykkelige, hvis udviklingen kan standses hermed.

Heldigvis har lovgivningsmagten, der hidtil har stillet sig ret uforstående overfor dette, nu erkendt, at man må indrette lovene efter udviklingen, og der er i dette forår gennemført love, som må hilses med stor tilfredshed.

For det første den nye lov om landbrugsejendomme. Den går i hovedsagen ud på, at man frit må sammenlægge velbeliggende jord med indtil 100 ha mod hidtil 35. Ingen kan indenfor denne grænse i fremtiden lægge hindringer i vejen for denne sammenlægning med krav om tillægsjord. Samtidig må man eje og drive to ejendomme af denne størrelse. I dette areal skal ikke medregnes skove og udyrkelige arealer.

Ved samdrift, herunder forpagtning, må der drives 200 ha sammen, men hvis de består af mere end 5 ejendomme, må der dog kun lægges 5 sammen.

Loven er altså et meget stort fremskridt, men desværre har der ved dens behandling lydt mange røster, som er blevet understreget af landbrugsministeren om, at der skal stilles strenge krav til beliggenhedsforholdene mellem de to ejendomme. Jeg håber, at disse krav ikke skal tages alt for bogstaveligt, for selv om der er nogen afstand mellem to ejendomme, betyder det jo kun en bagatel i traktorens tidsalder i sammenligning med hestenes og kvægdriftens. Det ville være beklageligt, om en stiv administration skulle ødelægge følgerne af en god lov.

De gamle udlånslove, som i sin tid var beregnet på statshusmandsbrug, er blevet ændret på afgørende vis. Den gamle statshusmandslov er blevet ændret til lov om jordbrugsmæssige formål. Byggelåne er taget ud af denne lov, og i stedet ydes der kun jordkøbslån ved sammenlægning af ejendomme op til 35 ha, men disse skal være så store, at de udgør en bæredygtig driftsenhed, og arealer, der er tilplantet og pålagt fredskovspligt, strandbredder, søbredder og arealer helt uden dyrkningsværdi skal ikke medregnes. Hvor arealerne er af ringere værdi, kan man yde lån helt op til 50 ha.

Der er allerede ved at danne sig en vis administrativ praksis vedrørende dette, således at man yder jordkøbslån indenfor grænsen af 100.000 kr.s grundværdi for ejendomme over 35 ha.

Som noget nyt er der kommet en lov om tilskud til investeringer i landbrugets produktionsbygninger (Kvæg- og Svinestalde).

Hvis der er bygget i 1969 og 1970 kan der ydes produktionsbygninger, kan der indenfor en grænse af 400.000 kr. ydes et rentetilskud på indtil 5 pct. af, hvad renten overstiger 6½ pct., hvis byggeriet er påbegyndt efter 4. marts 1971. Tilskuddet ydes fuldt ud i 5 år og aftrappes derefter i de næste 5 år.

Hvis der er bygget i 1969 og 1970 kan der ydes 2 pct. i 5 år.

Der er ingen tvivl om, at denne lov vil være medvirkende til at bringe lidt gang i det meget forsømte landbrugsbyggeri, som i løbet af de senere år er dalet til under halvdelen af det normale.

Endelig er der loven om, at der kan ydes et såkaldt kurstabslån (etableringslån) til yngre landmænd, der erhverver ejendom. Hidtil har der kunnet ydes et lån på 20 pct. af købesummen indtil 600.000 kr.s købesum. Det forhøjes nu til 30 pct.

Chr. R. Christensen kom her med en bemærkning om den særlige vurdering af stuehusene ved den 14. ejendomsvurdering. Enkelte fejltag har der været. Et af foreningens medlemmer havde set sit smukke gamle, men afgjort ikke praktisk brugelige stuehus vurderet til 150.000 kr. og havde påklaget ansættelsen med det resultat, at vurderingen derefter nedsattes til 110.000 kr. Man har ansat efter landbrugets størrelse og ikke efter stuehusets brugsværdi.

Formanden fortsatte derefter beretningen således:

– Med disse love har man forsøgt at række de unge landmænd en hjælpende hånd, og selvom det kun er en brøkdel af, hvad man byder den studerende ungdom, er der ingen tvivl om, at den vil blive modtaget med glæde, og forhåbentlig vil lovene bidrage til, at dansk landbrug kan videreføres som et rationaliseret og sundt landbrug.

Forhandlingerne om Fællesmarkedet har påny taget fart, og man nærer igen de bedste forhåbninger om, at det skal lykkes at samle Vesteuropas stater i et økonomisk samarbejde, der kan give dem noget af den tabte position tilbage. England og Frankrig står tilsyneladende nærmere hinanden end nogensinde under forhandlingerne, og i Danmark har folketinget med mere end halvfems procent af de afgivne stemmer, tilkendegivet sin tilslutning til tanken.

Imidlertid står det klart, at sagen skal ud til folkeafstemning, hvor et flertal bestående af

mindst 30 pct. af samtlige vælgere kan omstøde en selv nok så massiv folketingsbeslutning om indmeldelse, og dermed giver man befolkningen et ansvar af største rækkevidde.

Det er min urokelige overbevisning, at det vil være til helt ubodelig skade for landet, om ikke vi kan følge England ind i det europæiske samarbejde.

Jeg ved godt, at man nærer ængstelse for udlandings køb af dansk jord, men allerede en lov af 1959 lægger hindring i vejen herfor, og en ny lov om bortleje er under forberedelse, så faren ved indtræden vil ikke forøges føleligt.

Spørgsmålet er jo ikke, om vi skal bevare vor nuværende position. Det kan vi ikke. Englands indtræden vil betyde, at EFTA går i opløsning og en samling af Norden kan ikke etableres.

Det er derfor min absolutte overbevisning, at Danmark uden at deltage i det udvidede samarbejde vil synke ned på et beklageligt lavt stade økonomisk og som følge deraf også kulturelt.

Hvordan vil det gå nationalt, behøver vi såmænd bare at lytte til Aksel Larsen og hans fæller for at forstå. Lad de langhårede på Københavns gader være alene om at føre os imod øst i stedet for mod vest.

Jeg opfordrer så indtrængende, som jeg kan, vore medlemmer til at lægge deres lod i vægtskålen ved denne afstemning.

Så takker jeg for godt samarbejde i foreningen i det forløbne år. Jeg takker vore medarbejdere, vore tillidsmænd for trofasthed overfor foreningen og mod deres idealer.

Jeg håber, at de voldsomme strukturændringer må føre til, at dansk landbrug må gå en lysere fremtid i møde.

OM SLÆGTSGÅRDSARKIVET

Arkivar *P. K. Hofmansen* sagde om arbejdet i Slægtsgaardsarkivet:

– Det burde have været formanden for Slægtsgaardsarkivets arkivudvalg, vor gode ven og medarbejder gennem mange år, forfatteren *Salomon Frifelt*, som skulle have stået her i dag for som sædvanlig ved vore årsmøder at aflægge beretning om Slægtsgaardsarkivets virksomhed og økonomi i det svundne år.

Desværre er *Salomon Frifelt* ikke rask i øjeblikket og må efter en operation endnu et stykke tid holde sig i ro, men i et brev, som han sendte til mig forleden dag, ønsker han os alle et godt

årsmøde og fortsætter med at skrive: »I tankerne vil jeg være med jer. Viborgeggen er min ungdoms tumleplads«.

Jeg ved, det er med oprigtig sorg, at han ikke kan være sammen med os i dag, og som han i dette øjeblik uden tvivl tænker på os, tror jeg, at vi alle her på tilsvarende måde vil tænke på ham og ønske ham snarlig helbredelse og alt godt.

I mangel af *Salomon Frifelts* nærværelse har jeg da lovet at aflægge beretningen om Slægtsgaardsarkivets forhold i 1970.

Som bekendt lykkedes det i juni 1969 for Slægtsgaardsarkivet ved hjælp af minister *K. Hel-*

Arkivar P. K. Hofmansen ved mindestenen for Valdemar Villumsen på voldstedet på Vordegaard.

veg Petersen gennem Ministeriet for kulturelle anliggender at flytte ind i et godt velegnet lokale til arkivets samlinger og kontorbrug i Biblioteksskolens bygning på Amager. For første gang i arkivets historie fik vi da foden under eget bord. Efter årene på Det kgl. Bibliotek efterfulgt af over 2 års udlændighed andet sted var dermed den ydre ramme om arkivets virksomhed så god som ingensinde, hvad jeg og vi alle, der har noget med Slægtsgaardsarkivets arbejde at gøre, er særdeles taknemlige for, men efter 2 års udlændighed under forhold, hvor arkivets virksomhed var delvis lammet på grund af opmagasineret af dets samlinger, måtte resten af 1969 og 1970 gå med atter at få orden i tingene og især at imødekomme de mange henvendelser om større undersøgelser m.m., som i mellemtiden var indløbet, og som var blevet forsømt. Dette er ikke helt lykkedes endnu, men grundet på et nyt og godt indslag i Slægtsgaardsarkivets arbejde, som jeg om et øjeblik skal vende tilbage til, håber og tror jeg, at arkivet inden alt for længe skal kunne imødekomme de mange ønsker om historiske undersøgelser,

som forskellige rekvirenter alt for længe har måttet vente på.

Indtil 1. marts i indeværende år har jeg fra 1946 været ene om ledelsen af Slægtsgaardsarkivet, og på baggrund af dette og det ekstra arbejde med flytningen og nyordningen må arkivberetningen om 1970 ses.

Der blev i 1970 ialt udsendt 24 stk. folketællingsundersøgelser fra Slægtsgaardsarkivet, hvoraf de 15 dog blev betalt ad privat vej, så de resterende 9 stk. kun kom til at tynde Slægtsgaardsarkivets regnskab med 185 kr. 40 øre, eller med andre ord 20 kr. 60 øre pr. stk.

Af større undersøgelser i 1970 blev der udsendt 12 stk., hvoraf der ved årets slutning kun forelå afregning på 10 stk. til et samlet beløb af 1769 kr. 60 øre. Arbejdet med hensyn til udarbejdelse af diplompåskrifter førte ikke i 1970 til nogen udsendelse, men efter årets udgang er der nu atter taget fat på at rette dette forhold op. At udarbejde disse diplompåskrifter er det mest krævende og besværlige job i vor virksomhed, hvilket almindeligvis kræver måneder at få gennemført bl.a. på grund af en række henvendelser til de myndigheder, tinglysningsdommere og kirkekontorer, der endnu ligger inde med de arkivalier af yngre dato, som indeholder de oplysninger, der kræves i forbindelse med vedkommende slægtsgaards seneste historie.

Der indgik i 1970 ialt 69 breve til Slægtsgaardsarkivet og udgik ialt 105 stk., men i forbindelse hermed må ses, at der i Slægtsgaardsarkivets abningstider var 62 ekspeditioner, hvoraf mange skyldtes personlige henvendelser i stedet for at skrive om undersøgelser.

Som sædvanlig tilgik der i 1970 også Slægtsgaardsarkivet en del dokumenter, en mængde optegnelser, udklip og billeder m.m., som er henlagt på de respektive steder i arkivets sognelæg. Til topografering og indlæg af disse ting har frk. Karen Korsgaard også i 1970 været til stor nytte og gavn, ligesom hun også i høj grad har været medvirkende til, at arkivets ældre samlinger efter indflytningen efterhånden er kommet i bedre orden end forholdene under arkivets tidligere opholdssteder havde gjort det muligt. Jeg er taknemlig for det uegennyttige arbejde, som frk. Korsgaard har udført og stadigvæk udfører i Slægtsgaardsarkivets tjeneste, og vil gerne også her – selv om hun ikke er til stede – yde hende min bedste tak for det.

Ligeså vil jeg også gerne takke fru Anna Louise Alstrøm for den gode hjælp, hun i 1970 ydede mig med hensyn til folketællingsundersøgelser og de større undersøgelser. Havde den ikke været, var jeg vel helt gået i bløde med arbejdet.

Jeg skal gerne nu vedgå, at det ikke har været helt uden bagtanke, at jeg i sin tid fik fru Alstrøm draget ind i Slægtsgaardsarkivets arbejde. Jeg har

kendt fru Alstrøm og hendes mand i over 25 år, først som mine elever og siden som mine private venner, og da jeg for nogle år siden indså, at der også i Slægtsgaardsarkivet måtte finde et generationskifte sted, tænkte jeg straks på fru Alstrøm, hvis dygtighed og pålidelighed som arkivforsker, jeg forlængst har været klar over. Det er da med den største glæde, at jeg her i dag kan meddele, at fru Alstrøm fra 1. marts i år har tiltrådt som min medarbejder i Slægtsgaardsarkivets ledelse. Bedre medarbejder og arvtager i denne stilling kunne jeg ikke få, og mere dygtig, venlig og imødekommende arkivar overfor alle kunne foreningens medlemmer heller ikke få, – langt bedre og venlig, end jeg i de forløbne 25 år har formået at være. Fru Alstrøm er til stede her i dag, og jeg har bedt hende om et øjeblik at komme herop for at sige et par ord om hendes stilling til og syn på det arbejde, hun med så megen ildhu er gået ind i, og som jeg ønsker hende al lykke og held til at udføre.

Først må jeg dog ganske kort give oplysning om Slægtsgaardsarkivets regnskab fra 1. januar 1970 til 31. december 1970.

Indtægter:

Kassebeholdning pr. 1/1 1970....	3985,92 kr.
Modtaget fra Slægtsgaardsforeningen	6500,00 –
Modtaget fra Kulturministeriet (af Tipsmidlerne)	2000,00 –
Renter på Sparekassekonto 401-02-18950	53,97 –
Balance	<u>12539,89 kr.</u>

Udgifter:

Arkivarens løn	4100,00 –
----------------------	-----------

Folketællingsundersøgelser	180,00 –
Mødhjælp i arkivet	910,00 –
Mødeudgifter	318,85 –
Telefon	476,14 –
Skrivemateriel og porto	405,60 –
Blomster	20,00 –
Traps Danmark	2569,25 –
Kassebeholdning pr. 31/12 1970..	<u>3560,05 –</u>
	<u>12539,89 kr.</u>

Regnskabet er revideret af Dansk Slægtsgaardsforenings næstformand, gdr. Einer Petersen, Kikhavn, der af mig har fået de nødvendige bilag og kvitteringer.

Inden jeg forlader dette sted, vil jeg gerne bringe alle Dansk Slægtsgaardsforenings medlemmer min bedste tak for tålmodighed, godhed og venlighed – også i 1970, som i alle de forløbne år. Jeg håber stadig at kunne være med i arbejdet i Slægtsgaardsarkivet endnu et stykke tid og glæder mig altid til at komme sammen med alle de gode venner indenfor Slægtsgaardsforeningen.

Tak allesammen.

Arkivar fru *Anna Louise Alstrøm* takkede *Slægtsgaardsforeningen* og arkivar *P. K. Hofmannsen* for udvist tillid ved det etablerede medarbejderskab: – Jeg har altid betragtet arkivet som et grosted, en slags landbrug, der voksede fra et meget lille husmandsbrug i begyndelsen til i dag at illudere som en veldreven bondegård. Hofmannsens start svarede til 1700-tallets hede-bønder, der slog sig ned på næsten utålsom jord og begyndte at dyrke den sure hede. Slægtsgaardsarkivet er blevet et godt brug. Men det glæder mig også, at der fortsat i dette arbejde er hede-strækninger at dyrke op, noget at udbygge i samlingerne. Endnu engang tak.

SLÆGTSGÅRDSBLADET

Formanden for bladudvalget, proprietær *Bent Bjergskov*, omtalte *Slægtsgaardsbladet*: – Jeg har i mange år været et temmelig passivt medlem af bladudvalget og lod de andre tage slæbet. Så blev jeg formand og har naturligvis måttet tage mit læreår. *Hans Balle* har været flink til at instruere mig. Jeg vil i dag ikke påstå, at jeg føler mig udlært, men jeg går op i arbejdet med stor interesse.

Bjergskov omtalte, at der nu var indført faste bladudvalgsmøder i forbindelse med udsendelsen af hvert nummer af *Slægtsgaarden*. På dem drøf-

ter vi bladets indhold og økonomi og andre aktuelle problemer i forbindelse med dets udgivelse. *Slægtsgaarden* udkommer i 2800 eksemplarer ialt og forsendes ud over til medlemmerne desuden til en række institutioner, læreanstalter samt interesserede i Norge og Sverige. Økonomien er naturligvis underkastet de samme dyrtidsforandringer som alt andet her i landet. Sidst er varslet en stigning i trykningsudgifterne på 15 procent, godkendt af Monopolrådet. Annonceindtægterne har været tilfredsstillende indtil nu. Fusioner mellem

pengeinstitutter, som hidtil har støttet os med annoncer, har influeret på situationen, men Hans Balle er i fuld gang med at søge nedgangen udlignet. Vi mangler i øvrigt for ofte slægtsgaardsbetonet stof til bladet. Jo tættere kontakten er mellem bladet og foreningens medlemmer, desto mere glæde får vi indbyrdes af vort blad. Kom med artikelstof og billeder af interesse for andre end lige netop familiens egen snævre kreds. Foreløbig har vi haft stor glæde af, at bladet redaktionelt er ført tilbage til den form, vi har kendt i så mange år. Lad os høre fra Jer, når I har noget på hjerte.

Under drøftelsen af beretningerne talte gård ejer *Vagn Mathiasen*, Munkhøjgård, Holbæk, ironisk om ejendomsvurderingernes store udsving i Nordsjælland og nævnte dette som en sag, som han håbede Slægtsgaardsforeningen ville tage sig af. Vilkårlighed præger ejendomsskyldvurderingen i de forskellige områder.

Gårdejer *Kristian Vestergaard*, Braulstrup, takkede *Chr. R. Christensen* for beretningen og spurgte, hvorfor man kom fra grundskyldpromillen på 40 promille. Kan vi ikke få den genindført? Er det i det hele taget lovligt at beskatte over de 40 promille?

Chr. R. Christensen: – Et er, hvad vi gerne ville, et andet er den pris, der skal betales for et etableret samarbejde. Vil man klage, må man lade sin klage gå til tops.

REGNSKABET blev aflagt af revisor *Kresten Foged* og udviste med et lille overskud på 250 kr. et ganske pænt resultat i forhold til det budgetterede underskud på godt 3000 kr. Foged redegjorde for foreningens formue og nævnte, at der for det kommende år er budgetteret med et kontingentbeløb på 46,500. Desværre bliver bl.a. bladet dyrere og dyrere, og situationen kan udvikle

sig så alvorligt, at vi ikke har råd til fortsat at udsende det seks gange om året. Der er for det kommende år budgetteret med et underskud på 9–10,000, men vi håber på gode overraskelser undervejs. Det hænder, at den slags indtræffer.

VALGENE: I stedet for det afdøde hovedbestyrelsesmedlem, gårdejer *Henry Hansen*, Gerdrup, valgtes enstemmigt gårdejer *J. P. Petersen*, Farendløse, der er formand for den sydsjællandske afdeling af Dansk Slægtsgaardsforening. Revisoren, *Kresten Foged*, genvalgtes.

Under drøftelsen af årsmødet 1972 bemærkede formanden, at man overvejede rimeligheden af at henlægge dette til Vestsjælland, hvad der tidligere har været på tale, men havde måttet opgives som følge af mangel på fornøden hotelplads.

Bjergskov ventilerede, på baggrund af den gode samling over mødet på Nyborg Strand i fjor, muligheden for eventuelt at holde årsmøde på et af landets store sommerhoteller, eventuelt på Fanø. De begynder netop sæsonen på den tid af året og må være til at snakke med.

Det overlodes til hovedbestyrelsen at undersøge de forskellige årsmødemuligheder og at træffe den endelige beslutning.

Foged: – Vi kan jo altid kritisere valget bagefter.

Under eventuelt efterlyste arkivar *P. K. Hofmansen* kulturelt stof til Slægtsgaardsbladet, bl.a. om de gamle bondeskikke, men i det hele taget stof i relation til foreningens arbejde og kulturelle interesseområder.

Vagn Mathiasen: – Jeg fik luft for indignationen over vore besværligheder, men ikke svar på, om foreningen vil tage sagen op.

Chr. R. Christensen: – Det vil vi. Vi vil altid beskæftige os med de aktuelle problemer.

Det summer af historie ...

Både eftermiddagens og aftenens arrangement på »Palæ« overfor den gamle Latinerhave var førsteklases. Pladsen var god, maden dejlig, betjeningen førsteklases. Som gæster i aftenens festmiddag deltog gårdejer *Olaf Villumsen* og frue fra Vordegård, konsulent *L. Bønding* og frue, andre indbudte havde måttet sende afbud.

Jens Bligaard bød velkommen til Viborgegnen og glædede sig over, at så mange var draget af hus ad veje, som gennem mere end tusind år var blevet brugt af mennesker, der kom nært eller langvejs fra, langt bag om kongehyldningernes tid

i Viborg. Bligaard nævnte byens mindesmærker for dronning Margrethe og Erik af Pommern: – Denne egn summer af historie. Store og små strømninger hjemme og ude fra har i høj grad været med til frem gennem tiden at give Viborg by dens umiskendelige særpræg og lært os at sætte pris på mødet heroppe med gamle venner. Velkommen allesammen;

Aftenens næste officielle taler var arkivar *P. K. Hofmansen*, der med sin glimrende indsigt i egnens karakter og i Viborgs historie gav en interessant oversigt over denne.

Af Viborgs saga

Hofmansen sagde:

Digteren Jeppe Aakjær skrev i sin tid et smukt digt om Viborg domkirkeklokker. Han skildrer i dette digt, hvorledes han som hyrdedreng pludselig standsede sit rend ud over lyngen, når domkirkeklokkernes vældige malmtoner begyndte at runge ud over hederne. Og vidt omkring i det tavse land, langs moser og side enge, bag dales dis som bag hedebrand, stod andre små, lyttende drenge.

Arhundrede efter århundrede har det dog ikke alene været hyrdedrengene på de mægtige hede-strækninger, som til sene tider har omgivet byen, der på samme vis har følt domkirkeklokkernes dragen og kalden.

Længe før disse klokker for første gang omkring 1150 lod deres røst høre, har vore jyske forfædre i hedenskabets tid stævnet til dette sted – Wibjerget – Bjerget med Viet – det hellige offersted – for at søge gudernes bistand i livets kampe, ve og vånde. I forbindelse med disse rejser til det hellige Vi blev Viborg i kraft af denne helligdom og dens centrale beliggenhed snart et tingsted for en jysk rigsdannelse, længe før det nuværende danske rige blev til.

Fra alle egne af Jylland pegede vejene mod Viborg, og ad disse veje drog i kristendommens tid pilgrimme, købmænd, studeprangere og hærskarer frem og tilbage, thi Viborg var stedet, man søgte, når domkirkens klokker kaldte til messe og bøn, snapsting og marked, og Viborg var stedet, man drog ud fra – såvel på fromme rejser til Rom som til ledingsfærd mod truende fjender.

Danmarks konger fra 1100-tallet til sene tider blev hyldet på Viborg ting, og først når jyderne havde svoret kongsemnerne huldskab og troskab, sad kronen rigtig fast på deres hoveder. Hvad var Danmark uden Jylland og jydernes bistand, når fred brødes, og krig brød ud.

Da Viborg i 1065 fik en katolsk biskop, blomstrede byen op med 12 kirker, 2 kapeller og 6 klostre, alt under hans bispestav, og ovre på Asmildkloster hinsides søen sad biskop Gunner og skrev på sit navnkundige værk »Jydske Lov« fra 1242, hvis ånd og tone den dag i dag kunne stå som et værdigt ideal for al lovgivning.

Viborg domkirkes første mure rejstes 1130–1169, og herfra tordnede biskop Jørgen Friis i 1525 mod den sakrilegiske konge Frederik I og mod Hans Tausen, som under borgernes beskyttelse prædikede den lutherske lære ovre i den nu nedbrudte Gråbrødre kirke. I forbindelse med domkirken begyndte Viborg katedralskole sin virksomhed omkring 1150, fra hvilken skole så mange betydningsfulde mænd i Danmark fik deres første lærdom.

Men også mere dramatiske og skelsættende begivenheder i Danmarks historie knytter sig til Viborg og dens nærmeste omegn. Mordet på Erik Glipping i Finderup lade 1286, kender vi alle, og indtil reformationen lød vådesangen for den myrdede konges sjæl hver nat fra domkirkens krypt ud over Viborg sø.

Og her i Viborg var det, at kong Christopher II måtte underskrive Danmarks første håndfæstning 1330 – den første kim til en forfatning for hele riget. På Taphede her uden for byen led prins Otto sit nederlag i kampen mod de holstenske grever 1334, så disse herrer derefter fuldstændig kunne beherske den jyske halvø. Men det var også i Viborg, at Danmarks genrejser Valdemar Atterdag blev hyldet som Danmarks konge 1340, efter at Niels Ebbesen havde fældet den kullede greve.

Reformationstidens storme begyndte ved Hans Tausens forkyndelse her i Viborg at rase vildt, og 9 år efter blev den danske bondestands politiske indflydelse knægtet for lange tider, da skipper Clements hoved rullede for bøddelsværdets hug oppe foran domkirken 1536.

Dertil var Viborg fra ældgammel tid stedet for det store, årlige snapsting, der i kraft af sin ælde næsten stod som noget oprindeligt og blivende i tilværelsen, og som var stedet, hvor glæde og sorg mødtes, og stærke kræfter droges om penge og jord. Viborg snapsting ophørte 1805, men dets mangfoldige tinglæsninger af skøder og gældsbreve før dette tidspunkt er for os i dag en såre vigtig kilde, når en jysk egn eller en jysk gårds historie skal skrives.

Fra 1743 til 1874 havde Viborg sit tugthus, hvor så mange ulykkelige fra samfundets laveste lag henslæbte deres dage, som vi nu kender det fra Blichers og andre digteres skildringer.

I Viborg begyndte Jyllands næstældste avis »Den Viborger Samler« at udkomme 1773, og dens årgange er slet ikke kedelige at læse, foruden at de er en vigtig kilde til topografiske og personalhistoriske oplysninger, som ikke er optegnet andre steder.

I årene 1836–1848 havde den nørrejyske stænderforsamling sine møder i Viborgs stænderhus, som lå her oppe nord for domkirken, og disse stænderforsamlinger var som en frihedens morgenrøde for vort folk, inden solen stod op ved grundloven 1849, hvis 122 års fødselsdag, vi jo fejrer i dag.

Den første kreditforening i Danmark blev oprettet her i Viborg 1851, og efter den tyske besættelse af byen i 1864, hvorunder tyskerne i bogstaveligste forstand red deres heste til vands i Viborg sø, blev Viborg garnisonsby, og jeg gad nok vide, om ikke mange af de tilstedeværende mandlige gæster mindes deres ungdomsdage her ved 6. bataillon.

Landsarkivet for Nørrejylland, der gjorde Jyllands skatkiste af historiske overleveringer tilgængelige for menigmand, blev åbnet 1891.

Det danske Hedeselskabs hovedkontor blev flyttet hertil 1907, og i 1920 fik Vestre landsret også sit sæde i Viborg, og så kan vi jo tilføje, at Dansk Slægtsgaardsforening i dag og i morgen holder sit 24. årsmøde her, og det er vi glade for. Vi takker for gæstfriheden mod os. Vi er glade over at komme her til Jyllands gamle hovedstad, hvor historiske minder slumrer i hver en krog, og jeg beder alle mine medgæster med mig råbe et tredobbelte leve for Viborg, dens fremgang og trivsel, og i dette leve også indfatte vore bedste ønsker for hele Danmarks fremgang og trivsel. Viborg og hele Danmark: Længe leve!!! (Der er et yndigt land).

Konsulent *L. Bønding*, Overlund ved Viborg, udtrykte håbet om et par gode dage for årsmødedeltagerne. Jeg takker Dansk Slægtsgaardsforening for det arbejde, I gør. Så hurtigt, som udviklingen forløber, vil den forskning, der foregår gennem foreningen være medvirkende til, at dansk landbrugs særpræg i tiden, der gik, kan fastholdes for eftertiden. Tak fordi vi måtte være med i aften.

Derefter blev Niels Jeppesens »Viborgsangen« sunget med bl. a. disse strofer:

Hvor de gamle Fædre dyrked
Odin i hans Hov,
Middelaldermunke ørked
Land med Ord og Plov,
Blinker Søens blanke Øje
Mellem Hedens brune høje
Blaat som Blik fra skælmske Piger,
Klokkeblomst paa Diger:

Hedens By paa Helligbjerget,
Oltids Offerlund,
Har de lave Hytter værget
Tit i Farens Stund,
Samlet Jyllands Folk paa Thinge,
Borger, Bonde, høj og ringe,
Her, hvor Kongerne vi valgte,
Hvor Hans Tausen talte.

Stændersal og Valfartskirke
Skænked Viborg Ry.
Haandværksflid og Landbovirke
Skabte Købmandsby
Til de lave, runde Banker
Endnu Danerfolket vanker
Op fra Sletterne de jævne,
Her er Jyllands Stævne.

Gårdejer *Johs. Bjerre*, Brændgaard ved Struer, takkede varmt konsulent *Hans Balle* for hans store arbejde gennem årene for foreningens medlemmer. Det har altid været en berigelse for os at være sammen med dig. Vi håber, at vi kan beholde dig blandt os i mange år endnu – og det blev sagt med et lille smil – på den måde føle, at vi stadigvæk har dig i baghånden. Et leve for Hans Balle!

Gårdejer *Magnus Jepsen*, Tved ved Ribe,

nævnte i forbindelse med Fællesmarkedet talen om, at Danmark ved indtræden i dette sælger sin frihed. Jeg ved ikke, om de er blevet mere fredelige sønderpå i de senere år, men vi har jo lov at håbe på det. Spørgsmålet skal jo til folkeafstemning. Vi så 18 års valgrætsalderen blive nedstemt. Er en regering god nok, skulle afstemninger af den slags faktisk være overflødige.

Konsulent *Hans Balle*: – Om et øjeblik vil vi synge »Jylland mellem tvende have« og vi fik i 1966 på Nr. Vosborg at vide, hvordan den sang blev til, skrevet af H. C. Andersen netop på en rejse fra Nr. Vosborg og senere af digteren sendt til en af fru godsejer Kragts slægtninge. Fruen er iblandt os i aften. Nu, da jeg delvis trækker mig tilbage fra arbejdet, vil jeg håbe, at jeg stadigvæk kan være med på disse årsmøder og eventuelt give en håndsrækning med. Jeg har været med i arbejdet fra 1948 og mindes dette arbejde med glæde.

Balle omtalte også samarbejdet omkring Slægtsgaardsbladet, arkivudvalgsarbejdet og arbejdet med ejendomsforhold. For mig at se er det et stort gode, at arbejdet i nogle lokale og samvirkende landboforeninger er blevet udvidet med rådgivning og bistand af ejendomskonsulenter ved ejendomsoverdragelsesforpagtning og ejendomsproblemer i det hele taget. Jeg har i de 16 år jeg har arbejdet med generationsskifte og ejendomsproblemer følt, at der er blevet et voksende behov derfor efterhånden som mange nye love om ejendoms- og besiddelsesforhold, arvelov m. m. er blevet gennemført.

Her i Jylland er *L. Bønding* en meget erfaren rådgiver ved ejendomsoverdragelser. Med ham er jyderne godt hjulpe. (Jylland mellem tvende have).

Gårdejer *Vagn Mathiasen*, Munkhøjgaard, Holbæk, holdt en fornøjelig tale for damerne over emnet pi'er og gamle biler indledt med en kvik bemærkning om, at nu begyndte han at tale om ejendomsskat igen, hende, vi havde med hjemme fra i går eller i morges. Mathiasens hyldest til »pi-erne« blev modtaget i fortræffelig stemning. Den skal ikke her refereres iøvrigt, for betoninger kan ikke gengives i ord. Talen mundede ud i erkendelsen af, at alle, der har råd, jo sagtens kan få fat i en ny og flot skinnende bil, men hvor meget sætter man til ved indbyttet med den gamle? Der kan fås vældigt flotte sportsvogne på afbetaling, men i så mange henseender er det måske nok så klogt at gi' »den gamle Ford« en optuning og lidt maling. Så holder den i mange år endnu, og man ved, *hvad man har*. En kannibalhøvding erklærede engang, at mænd skal i suppegyden, men vore piger skal længe leve . . .

Efter middagen var der hyggeligt samvær også på dansegulvet. Arkivar Hofmansen var i fineste form.

To kønne gamle gårde

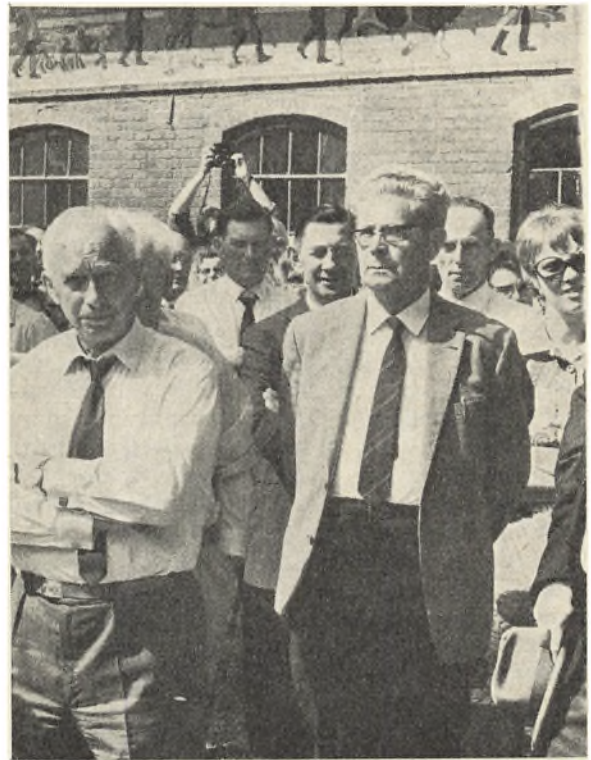
Traditionen tro indledtes søndagens udflugt med en kort andagt, i år ved domprovst *Knud Gjesing* i Viborg Domkirke. Domprovsten talte ud fra den gamle salme »Gak ud, min sjæl, betragt med flid«, og sagde bl. a.: – Denne salme har været brugt af slægt efter slægt. Gud var ophavet til al glæde, lykke og fred, og til ham skulle takken for dette rettes. Nu er det os, der er stævnet sammen her for med en bøn at indlede vor dag for Herrens ansigt. Vel ved jeg, at der er problemer også for dem, der dyrker Danmarks jord, og fremtiden véd vi kun lidt om, men alligevel hører vi til de privilegerede. Det gamle Testamente taler til os om Guds storhed som skaberen, og salmisten understreger dette. Hans ord må vi gøre også til vore i dag. Vi må fastholde den virkelighed, at vi er Guds skabninger og hans ejendom. Han er Herren, der råder for os og hyrden, der vogter os. Jesus har uddybet hyrdebilledet, givet det nyt indhold og gjort os til borgere i Guds rige. Gud er stadig virksom i sit folk ude i menighederne. Vi er forbundne med brødre og søstre i andre lande og med de slægter, der var før os. Måtte hans ord gå videre til de slægter, som følger efter os.

Efter salmen »I al sin glans nu stråler solen«, lyste domprovsten velsignelsen. Med salmen »Guds ord, det er vort arvegods« sluttede højtideligheden i domkirken, som også er Joakim Skovgaard's storslåede billedverden.

På Vordegaard, som er dejligt beliggende ved Hjarbæk Fjord, blev den store forsamling hjerteligt modtaget af *Olaf Villumsen* og frue samt fru *Villumsen* senior og af familiens kvikke drenge, der fungerede som parkeringsvejledere.

Noget meget bemærkelsesværdigt på denne slægtsgaard er maleren Rasmus Christiansens frise, som er malet på gårdens udlænger gårdspladsen rundt. Rasmus Christiansen opholdt sig ofte på Hjarbækfjord-egnen, og Villumsens far lod frisen male.

Olaf Villumsen bød velkommen og fortalte dels om kunstværkets, dels om gårdens historie. Vordegaard nævnes første gang kendt for 400 år siden. Der har været tre Villumsen-generationer på dette sted. Gården blev løst af fæste under Hald Hovedgaard for et par hundrede år siden, men fra jorden blev ved århundredskiftet trukket en gård fra af omtrent samme størrelse. I haven til Vordegaard ses spor af et voldsted, som traditionen tilskriver Erik Glippings kammersvend Rane Jon-

Der lyttes til Olaf Villumsen.

sen, hvad Nationalmuseet ikke tør udelukke er tilfældet. Her ses i dag mindestenen for Olaf Villumsens far, Valdemar Villumsen, en foregangsmand i sin tid i jysk landbrug. Olaf Villumsen gav mange interessante oplysninger om gårdens drift, og alle fik lejlighed til at kikke sig grundigt om ude som inde.

På Lynderupgaard blev udflugten modtaget af godsejer *Kieldsen*, som var mere fortrøstningsfuld ved besøg af slægtsgårdsfolk end af folk flest. Mange turister opfører sig meget pågående, ja, undser sig end ikke for at åbne skuffer og studere indholdet. Godsejeren fortalte kort træk af den meget smukke gårds historie og viste bagefter rundt. Mange benyttede sig af lejligheden til en forfriskning ved springbrønden med det fireansigtede indianerhoved i malm i borggården. Lynderupgårds hovedbygning er fredet i klasse A, hvilket i mange henseender er besværligt for ejerne, for der er ingen offentlige midler til at bakke

fredningen op med. Gården blev i 1534 afbrændt af Skipper Klement, den var tidligere bispeejet, men gik ved reformationen til kronen. Slægten Kiildsen kom ind i billedet i 1829, da brødrene Jens og Kield Kiildsen købte halvdelen af den for i årene derefter at erhverve også den anden halvdel. Godsejer Kield Kiildsen, den nuværende ejers far, overtog Lynderupgaard i 1908 og overdrog den i 1947 til sin søn, Jens Kiildsen, der nu har sin søn, Kield Kiildsen, som medejer.

MODERNE LANDBRUGSSKOLE

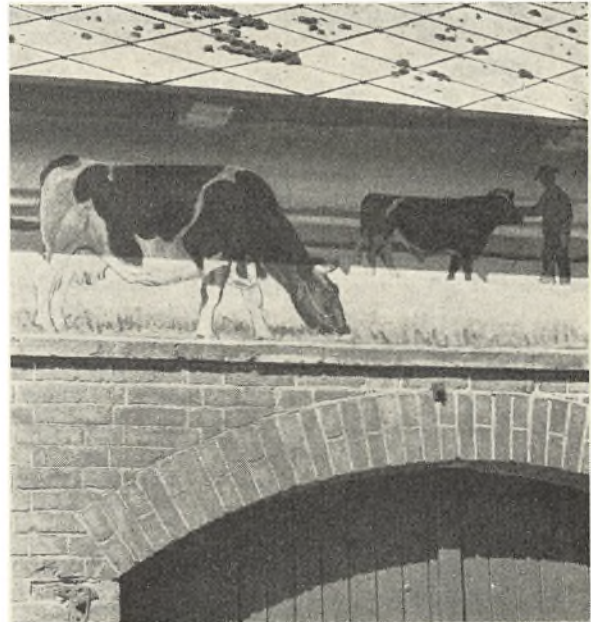
Ved frokosten på Palæ i Viborg bød formanden, *Chr. R. Christensen*, velkommen til godsejer Jens Kiildsen og familien Villumsen fra Vordegaard. Her talte også Asmildkloster Landbrugsskoles forstander, *Øvle Spanner*, om målet for eftermiddagens besøg, derunder landbrugsskolens nyopførte avlsgård Vansøgård ca. 10 km nordøst for Viborg. Asmildkloster Landbrugsskole hører til blandt landets ældste, startet i 1908 med den senere landbrugsminister Hauch som forstander. På skolen ydes nu landbrugs- og skovteknisk uddannelse, og der er sket udvidelser for 4–5 millioner i de senere år. Skolen havde solgt jord til Viborg og brugt pengene til etablering af et landbrug på godt 100 tdr. land otte kilometer fra skolen. Kun stuehuset af den købte ejendom kunne bruges, resten blev jævnet med jorden og tidssvarende nye bygninger blev opført og er næsten færdige. Der ud over driver skolen ca. 40 tdr. land forpagterjord.

Øvle Spanner fortsatte: – Landbrugene bliver større og større. Derfor ville vi lave noget fleksibelt med en stor fouragebygning og to stalde til henholdsvis kvæg og ungvæg og to til svin, altså så rationelt indrettet, at dette storlandbrug kan drives med to mand.

Det omfatter bl.a. 60 malkekøer plus opdræt af 1000 til 1200 svin. Forstanderen berettede detaljeret om staldenes indretning efter ultramoderne principper og nævnte derunder, at arbejdsforbruget pr. 200 svin kan begrænses til $\frac{3}{4}$ til 1 time daglig. Gården omfatter desuden bl.a. et moderne høtørringsanlæg og kornopbevaring med plads til 2000 tønder korn samt et fuldautomatisk foderblandingsanlæg. På denne ejendom skal løses en lang række forsøgsopgaver. Vort motto er stor produktion med ringe indsats af arbejde. Kvægbestanden består for tiden af 49 stk. sortbrogede køer og 6–7 stykker røde. Her kan vi vise landmændene, hvad det koster at køre med moderne rationelt landbrug.

Chr. R. Christensen takkede for foredraget. Nu glæder vi os til at se virksomheden.

Godsejer *Kiildsen* takkede for invitationen til frokost. Konsulent Bønding sagde forlods til mig, at jeg ikke ville komme til at fortryde dette besøg

Udsnit af maleren Rasmus Christiansens frise på Vordegaards udlænger.

på Lyndegaard, og jeg må give ham ret, hjertelig tak for god ro og orden. Jeg gik lige gårdens skuffer igennem, og der manglede ikke en gaffel. (Bifald og hjertelig latter).

Gårdejer *Olaf Villumsen* takkede for Samværet begge dage og for besøget på Vordegaard.

Efter frokostpausen kørtes til Landbrugsskolens nyopførte avlsgård »Vansøgård«, der blev forevist af forstander Spanner, som besvarede en mængde spørgsmål. – De planer, tanker og muligheder, der er nedlagt i denne moderne rationelle landbrugsbygning vakte meget stor interesse. Da det stod deltagerne klart, at her er meget at lære med hensyn til de forskellige bygningsafdelingens placering og indretning, ikke mindst med udvidelser for øje, i en tid, hvor sammenlægninger af landbrug sker i stor udstrækning ud over landet som følge af mangel på unge landmænd til at bemande antallet af landbrugsejendomme.

Årsmødets sidste besøgssted var Asmindekloster Landbrugsskole ved Viborg. Forstander Spanner gav årsmødedeltagerne en hjertelig modtagelse og foreviste den højt og smukt beliggende landbrugsskole både ude og inde. I den store forhal ledtes tankerne tilbage til oldtidsbonden i den yngre stenalder for 4–5000 år siden ved synet på væggen af en stor smuk stenøkse med træskaft påsat som i fortiden.

Efter en interessant gennemgang af den moderne indrettede landbrugsskole, hvor foredragssal, skolestuer, elevværelser, undervisningsmateriel m.m. blev forevist, sluttede årsmødet med del-

tagernes tak for besøget på »Vansøgaard« og landbrugsskolen kl. 16, og de ca. 275 mødedeltagere, hvoraf nogle tog tid til at se lidt mere af Viborgs historiske minder, begav sig på turen til deres hjem i landets forskellige egne.

De blå timers kor

Af Ib Paulsen

FUGLESANGEN er i sit klimaks i maj-juni. De danske haver, skove og mosekrat klinger lifligt i døgnets blå timer ved gry og i skumringen, for tusinder af små sangere er på færde så at sige døgnet rundt. Maj og juni er vellydens og duftens dejlige måneder med lyse dage og duftmættede nætter. Fuglene synger overalt omkring os: Solsort, drossel, nattergal osv.

Om fuglesangen har en af dens ypperste kendere i Danmark, dr. phil. Poul Bondesen, der skrev bogen »Fuglesangen – en verden af skønhed«, sagt, at det burde være en fast regel i ethvert menneskes liv i det mindste én gang om året i maj-juni at berede sig den oplevelse at lytte til fuglenes morgenkor.

Men aftenkoret er nu også dejligt. Der foreligger en stor litteratur om fuglenes sang og alt det, almuen gennem århundreder lagde i den. Digtere har hyldet den, og musikken har lånt fra den. Men hvordan frembringer fuglene i det hele taget lyd? De har ikke strube og stemmebånd som mennesket og pattedyrene i øvrigt. Den nederste del af deres luftrør kaldes *trommen* og er særlig kraftigt udviklet. Hvor fuglenes luftrør deler sig i de to grene, der fører til hver sin lunge, sidder nogle hindeagtige partier, kaldet stemmehinder. Når luften strømmer ud af lungerne, sættes de i svingninger af nogle muskler. Med denne stemmedannelse langt nede i luftrøret har fuglene et forholdsvist langt resonansrum, som bevirker, at de er i stand til at frembringe endog meget dybe toner. Blandt andet er solsorten et eksempel herpå. Den er af mange kåret som vor lifligste sanger – endog over nattergalen, men droslen er også med i top-koret. Nattergalens stemmeudvikling er så voldsom i forhold til fuglens størrelse, at det forklarer, at dens sangperiode er temmelig kort.

Fuglesangen i Danmark er på højeste kvotient i april-maj-juni. Den ebber stærkt ud i slutningen af sidstnævnte måned, men dør ikke helt bort. Nattergalen lader sin stemme høre det meste af døgnnet med en stor sangperiode omkring midnat og en meget tidlig morgensang. Tidlig morgensangere er også lærke og drossel. Blandt døgnsangere regner man bl. a. sivsanger og rørsanger,

Hovedbestyrelsesmedlem Jens Skau ved springbrønden på Lynderupgaard.

der kun tier meget kort, mens de lyse nætter skifter til nye lyse dage.

Forleden stod jeg i den lyse nat ved bækken gennem Davinde og lyttede til en nattergal et stykke borte. Det var en dejlig oplevelse. Den satte ind, netop som de sidste drosler tav, og den sang længe. Andre i selskabet nød den også, men én sagde: – Hvordan hører I i grunden så sikkert forskel på drossel- og nattergalsang? Jeg synes, de er svære at skelne fra hinanden. Vi er mange, som gerne vil ha' besked.

Den slags er nu nemmere sagt end gjort, fordi det er svært at udtrykke lyd og lydforskelle i ord, dersom man ikke bare vil følge de traditionelle fuglestemmeremser og fuglestemmegengivelser i ord, som er i høj grad subjektive. Det, den ene ekspert hører som »ti-ti-tirr«, hører den anden måske som »kvi-kvi-kvirr«, og menigmand, som ikke er trænet i at omsætte fuglelyd på den måde, lægger måske helt andre ord i »oversættelsen«.

Et er sikkert, at nysgerrighed og træning i at lytte er de første forudsætninger for at få et udbytte af undersøgelsen. Det er med fuglesangen som med billedkunst og musik, at kun den, der for alvor gider at give sig i lag med emnet og ofrer arbejde på det, kan træne sit syn og sit øre med udsigt til et større udbytte end den dovne.

Men lidt hjælp kan der dog ydes undervejs med

assistance af fuglesangbøger af bl. a. så kendte fagfolk som allerede nævnte dr. phil. Poul Bondesen og radioens og TVs Svend Kaulberg, der bl. a. har skrevet bøgerne »Lær fuglesangen at kende« og »Fuglene omkring os«. Solsorten går vi ud fra, at enhver, der overhovedet er interesseret i begrebet fuglesang, kender. Bondesen nævner den som vor musikalske mest fremragende fugl, som den tyske fugleekspert B. Hoffmann endog betegnedes som fugleverdenens Richard Strauss i samme åndedrag, som han udnævnte droslen til dens Mozart. H. C. Andersen valgte nattergalen og skrev da også aldeles dejligt om den. Men om solsorten har større stemmekendere end Andersen sagt, at den i sin højeste ydelse når en musikalsk udfoldelse, der svarer til menneskets smukkeste formåen på området. Om solsorten føler sig bæret, melder sagen intet om. Men smittet af på menneskemusikken har fuglesangen i hvert fald. Folkeviserne indeholder mange eksempler derpå såvel som på anden og nyere sang- og tonekunst.

Men lad os lytte til nattergal og drossel. Mens jeg en aften gjorde dette sammen med en stemmebegavet kollega, bad jeg ham »oversætte« lyden til anden tale end fuglesangbøgernes. Han lyttede henrevet og svarede så: Solsorten er mezzosopranen og fugleverdenens Marion Anderson på disse breddegrader. Droslen er en elegant koloratursanger, vi kan identificere navnet ved et begreb som for eksempel Amelita Calli-Curci, og hvad nattergalen angår, vil jeg betegne dens dejlige præstationer som det, man med et sjovt ord kalder en kastrattenor, dvs. en lys i og for sig ikke særlig viril tenor med indslag af metalliske klange af en lidt musikalsk-bitter karakter, iblandet de runde kluklyde.

Droslen synger sædvanligvis fra et højt sang-

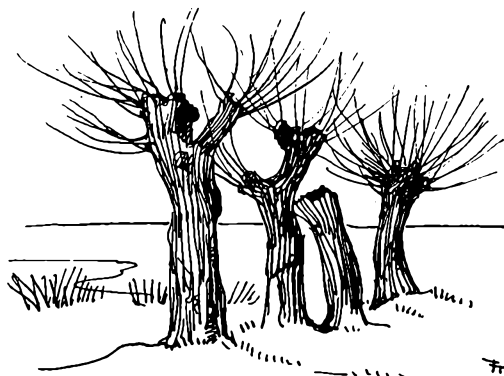
stade i toppen af et træ, på en gavlspejs etc., *nattergalen* synger fra et lavt stade i krattet i et fugtigt miljø.

Droslen har en hårdere, »klarere«, eller om man vil, lysere stemme end nattergalen. Den komponerer strofer med gentagelser af melodipassager undervejs, men gentagelserne kommer ikke regelmæssigt. Dens sang er lys og festlig, virker opstemmende på sindet, er artistisk let i sin sammenhæng. Droskens stemme er adskilligt lysere end solsortens. Solsorten gentager ikke sine melodimotiver som droslen. Drosselsangen er kvik og munter, solsortens dybere med et vemodigt præg i sin mørkere klangfarve.

Nattergalen virker særlig sangbegeistret i let og lun støvregn. Der er stor forskel på de forskellige individers sangkvalitet. Nogle nattergale synger rent ud sagt elendigt. Nattergalens vældige stemmefylde er præget af smukke og rene klukkende toner, der kommer med vældig styrke, vekselvis med nogle mindre kønne, snerrende lyde, som ikke høres på stor afstand, men virker som afbrydelser i sangforløbet. Nattergalsangen indledes sædvanligvis med nogle skarpe lyde, som Kaulberg omsætter til disse bogstaver »pry-id-pry-id« fulgt af en serie klangfulde toner, som kan gentages nogle få gange, hvorefter snerrelyden sætter ind. Nattergalsangen slutter nu og da med en ny skarp lyd – et »pist«. Et kendetegn er det også, at nattergalen synger mest energisk i de egentlige nat-timer, når droslerne tier. Folk, der ikke er bange for at være lidt sent oppe, vil nemt kunne høre den i dens miljøer og kan senere på morgenen lytte sig ind på droslen og vil næppe siden kunne tage fejl.

Men som allerede antydnet: Der må bestilles noget.

Belønningen er faktisk ubeskrivelig.

Slægtsgårdsforeningens mærkat

som er trykt i fire farver, kan endnu købes for 7 kr. pr. bundt á 100 stk. – Henvendelse til

Foreningens kontor, Hybenvej 27, 5260 Hjallese

Fotokopiering!

Manuskripter, originaldokumenter, attester, matrikelkort etc. fotokopieres.

Størrelse 21 × 30 cm: 1,50 kr. pr. kopi.

Størrelse 22 × 36 cm: 1,75 kr. pr. kopi.

Rabat ved større bestillinger!

Slægtsgårdsarkivet.

Birketinget 6A III. Tlf. (01) 58 76 02

2300 København S.

NORGE

Sommerens ferierejser for landboere:

NORGE – NEVRA Højfjeldshotel

Nordseter v. Lillehammer 12.–20. juli og 20.–28. juli (bemærk 8 dage) kr. 873,-.

Udflugter til Majhaugen, Aulestad og Sætergårde m. m.

Det er 1. klasses rejser med fin forplejning, underholdning og mulighed for deltagelse i svømning, ridning og badeliv. (Swimmingpool 23°).

Norge-Valdres (høstrejse) 16.–23. september kr. 698,- (det er rejsen til den gyldne landbrugstrakt).

Det er ALT-BETALT-REJSER fra Næstved, Ringsted, Roskilde og København.

Alt er betalt (bus/båd med køje, alle måltider, udflugter, entreer – alt.

Vi lover en skøn sommertur i Norden.

Forlang program – hurtig tilmelding.

Venlig hilsen

P-REJSER

Farendløse, 4100 Ringsted. – Tlf. (03) 640 – 24.

*A*NDELSBOGTRYKKERIET
i Odense

58 afdelinger

SPAREKASSEN FYN

Den store sparekasse
giver de største fordele

Den almindelige Brandforsikring
for Landbygninger, oprettet ved Kongelig Anordning
af 1792

HOVEDKONTOR: STORMGADE 10 . KØBENHAVN K. (01) 12 11 00

Hovedkontor: Axelborg, København V

De kan regne med
Andelsbanken Telf. (01) 14 09 82
over hele landet